

ADOLESCENTUL

Varstele omului se impun ca dimensiuni identitare primare !

Unul din criteriile cele mai operationale de diferentiere a marilor varste ale omului,este acela al activitatii dominante . Nu atat varsta cronologica ,cat ceea ce poate face,la acea varsta,il deosebeste pe bebelus de prescolar sau pe adolescent de adult.

Dezvoltarea scurta sau ontogeneza este reprezentata de totalitatea schimbarilor sistematice, bio-psiho-sociale,intraindividuale,care au loc pe parcursul vietii fiecarui om. Dezvoltarea cognitiva,cea afectata,cea sociala, a personalitatii si dezvoltarea fizica,reprezinta domeniile ontogenezei.

Principalii factori ai ontogenezei sunt : ereditatea ; mediul si educatia .

Ereditatea este insusirea fundamentala a materiei vii de a transmite de la o generatie la alta,mesajele de specificitate,sub forma codului genetic. Ereditatea este premisa biologica a dezvoltarii. Ea poate fi : normala sau tarata. Prima poate fi valorificata sau nu de ceilalti factori (ex : o sensibilitate cromatica aparte,sesizata sau nu de anturaj,exersata de timpuriu sau neglijata) ; cea de-a doua varianta,poate fi compensata sau nu in diverse grade in functie de gravitate (ex. progresele pe care le pot obtine,in conditiile unei interventii educationale speciale,copiii cu sindromul Down).

Mediul este constituit din totalitatea elementelor cu care individul interactioneaza,direct sau indirect in procesul devenirii sale. Mediul are o structura complexa,ce include o multitudine de aspecte,de la elementele mediului natural – clima,relief etc, si pana la cele ale mediului social imediat – familie,grup de prieteni etc. Mediul devine astfel,al doilea mare factor al variabilitatii umane,pe langa cea oferita,din start de ereditate.

Educatia, se defineste ca fiind activitatea specializata,specific umana,care mijloceste si sustine,in mod constient,dezvoltarea.Astfel,invatarea este element obligatoriu si diferentiator in ontogeneza.

In continuare,ca etapa de varsta,prezint « Adolescenta »,etapa care « m-a atras » datorita schimbarilor si tumultului de care da dovada.

ADOLESCENTA

Este cuprinsa intre 14 si 20 de ani urmata de postadolescenta pana la 25 de ani. Se caracterizeaza prin foarte multe schimbari si transformari si de aceea a fost numita « a doua nastere » (J.J Rousseau).

Aspecte dominante care definesc locul adolescentului in procesul devenirii fiintei umane :

- avans cognitiv remarcabil ;
- depasirea identificarii cu parintii,iesirea de sub tutela familiei si scolii si integrarea in viata sociala si culturala a comunitatii ;
- intensificarea cunostintei de sine,a cautarii identitatii de sine, a unicitatii si originalitatii ;
- parcurgerea unei faze decisive in cucerirea independentei si autonomiei
- aparitia cunostintei apartenentei la generatie
- construirea unor noi comportamente ale personalitatii si dezvoltarea lor intr-o structura unitara care mediaza adaptarile eficiente la toate felurile de situatii.

Schimbarile cele mai importante :

- nivelul scolar,cel al liceului,aduce cateva schimbari in invatare :
- continuturile de invatare sunt amplificate cantitativ si calitativ (ex. la unele discipline studiate si in gimnaziu se parcurg noi teme,apar noi discipline)
- noi discipline ca logica,filozofia cer mari capacitati de abstractizare iar cele ca economia,sociologice ,psihologice ,necesita efortul de intelegere a unor fenomene foarte complexe ;
- atitudinile adolescentilor sunt diferite,unii invata 4-5 ore/zi, altii mai putin ;
- se constituie un stil personal de activitate mintala ;
- dispun de capacitati fizice si psihice pentru a participa la munca in interes familial,iar altii chiar incearca activitati productive sau comerciale care sa le aduca unele venituri ;
- participa la activitati culturale,sportive,din localitatea in care domiciliaza
- nu mai este considerat copil de catre cei din familie si dobandeste independenta ,i se respecta dorintele si preferintele,este consultat in diferite probleme ;
- in cadrul scolii,profesorul le respecta punctele de vedere,sugestiile. Pot avea relatii de cooperare cu profesorii in elaborare de lucrari la disciplinele preferate ;
- la 14 ani obtine buletinul,iar la 18 dreptul de vot.

ASPECTE ALE DEZVOLTARII BIOLOGICE

- la sfarsitul stadiului se ajunge la o inaltime medie intre 170-177 cm la baieti si 162-168cm la fete. In mediul urban,cresterea in inaltime este mai accentuata ;
- cresterea in greutate este in jur de 60-65 kg la baieti iar la fete este puternic influentata de modelele culturale ;
- procesele de osificare se continua si se desavarsesc intre 20-25 de ani ;
- se atinge o frumusete fizica specifica acestui interval al vietii ;
- se echilibreaza sistemul neuroendocrin,se inregistreaza un prim nivel al maturizarii sexuale ; sistemul nervos se perfectioneaza functional.

DEZVOLTAREA COGNITIVA IN ADOLESCENTA SI POSTADOLESCENTA

Cresterea capacitatii perceptive de reprezentare

- scad pragurile senzoriale si creste operativitatea explorarii perceptiei a oricarui tip de stimul. Pot estima mai bine lungimile, volumul, viteza etc
- adolescentii pot organiza si dirija propriile observatii
- sunt posibilitati deosebite de reprezentare. Adolescentul este capabil sa realizeze cu usurinta imagini foarte bogate in detalii .
- pot cu usurinta sa reprezinte orice si sa verbalizeze imediat si nuanat

PARTICULARITATILE GANDIRII ADOLESCENTULUI SI POSTADOLESCENTULUI

- operatiile de gandire sunt eliberate de continuturile informationale carora li se aplica, ele devin formale
- operatiile se pot aplica rezultatului operatiilor anterioare
- se formeaza si se consolideaza scheme de gandire
- rationamentul ipotetico deductiv se realizeaza cu usurinta
- gandirea adolescentului poate prelucra un mare volum de informatii si opereaza cu sisteme variate de simboluri, pot rezolva diferite probleme
- la 17-18 ani, se atinge varful dezvoltarii inteligentei din acest stadiu
- in ansamblu, gandirea adolescentului este logica si profunda ,organizata si sistematica, riguroasa si reflexiva, deschisa la nou.

CARACTERISTICILE MEMORIEI ADOLESCENTULUI SI POSTADOLESCENTULUI

- cresterea volumului memoriei - atinge nivelul cel mai ridicat
- dominarea memoriei logice
- amplificarea capacitatii de a memora laturile abstracte si generale ale cunostintelor
- cresterea caracterului activ al memoriei exprimat in identificarea cu usurinta a ideilor centrale, eliminarea detaliilor
- existenta unui fond de cunostinte acumulat in timp, usureaza memorarea si patrunderea altora noi
- dezvoltarea metamemoriei care-i permite adolescentului sa sustina activ atat intiparirea cat si pastrarea cunostintelor . El apeleaza la repetitii organizate si sistematice.

MANIFESTAREA IMAGINATIEI IN ADOLESCENTA SI POSTADOLESCENTA

- imaginatia creatoare implicata in invatarea prin descoperirea la diferite discipline scolare, este favorizata de legaturile stranse cu gandirea ;
- imaginatia creatoare implicata activitatilor artistice se afla in stransa legatura cu specificul afectivitatii
- visul de perspectiva, ca forma de imaginatie activa si creatoare este implicat in cristalizarea idealului de viata.

LIMBAJ

- cresterea vocabularului, isi insusesc si limbajul calculatoarelor
- apare cunoasterea unei alte limbi

EVOLUTIA ACTIVITATII,MOTIVATIEI SI VOINTEI ADOLESCENTULUI SI POSTADOLESCENTULUI

Pe plan afectiv se produc mari schimbari . Particularitati :

- a) Rezonanta afectiva ampla a tuturor felurilor de evenimente traite :
- mediul scolar genereaza bucuria succesului in urma examenelor (sau invers) ;
  - emotii mai nuanate generate si de relatiile cu colegii: de prietenie,admirație,incredere,dispret,ura etc;
  - sentimentele de stima fata de profesori,pretuire,respect ;
  - situatiile familiale sunt generatoare de ample si profunde emotii (deces,divort etc)

b) Se amplifica si se consolideaza sentimente cristalizate in stadiile anterioare si totodata se formeaza altele noi. Se traieste sentimentul primei iubiri.

c) Este un grad inalt de constientizare a experientei afectate. Adolescentul poate manipula voit expresivitatea sa emotionala.

MOTIVATIA

- se manifesta activ trebuintele de autorealizare si autoafirmare (la scoala si nu numai)
- incepe o noua faza a cristalizarii interesului pentru viitoarea profesie
- apare un mare interes pentru lectura
- apare cunoasterea de sine si a celor din jur
- se dezvoltă noi forme de motivatie asa cum ar fi : conceptia de viata,idealul de viata, aspiratiile puternice de a se apropia de stadiul adultului .

VOINTA

- este implicata in optiunea pentru viitoarea profesie si a desfasurarii pregatirii in aceasta perspectiva
  - este manifestata frecvent in realizarea in fapt a autonomiei si independentei
- Adolescentul este inclinat sa respinga tutela familiei si sa-si construiasca singur destinul .

PERSONALITATEA ADOLESCENTULUI SI POSTADOLESCENTULUI

Personalitatea adolescentului nu este inca nici omogena,nici precizata in mod definitiv. Ii lipseste experienta. « Criza de originalitatea a adolescentului » poate incepe in pubertate si poate dura pana in postadolescenta. Este diferita de la o persoana la alta ca intensitate,durata si consta,pe de o parte in despartirea de atitudinile si comportamentele propriei copilarii (latura negativa a crizei) ; dezvoltarea fortei Eu-lui,a constiintei de sine,a disponibilitatilor creatoare pe de alta parte (latura pozitiva a crizei).

Adolescentul isi formeaza un mod propriu de a intelege viata ,isi cristalizeaza o conceptie care-l calauzeste in alegerile pe care le va face.

O componenta orientativa a personalitatii este constiinta apartenentei la generatie. Adolescentul nu doar se integreaza in grupuri,ci traieste apartenenta la comunitatea celor care-i seamana,constata ce pot si ce fac acestia ,ce pot ei. Consiinta apartenentei la generatie poate genera manifestari protestatate afective (ex. revolte)

Se continua formarea idealului in viata care este acum constant si stabil,mai complex elaborat,mai legat de ceea ce ofera societatea (spre deosebire de preadolescenta)

Intre componentele orientative are loc si imaginea de sine care rezulta dintr-o orientare constanta si o trebuinta marcanta de autocunoastere.

Adolescentul isi doreste sa-si descopere unicitatea si originalitatea propriei fiinte.

Astfel,tinerii adolescenti isi pot :

- gasi identitatea de sine ,care le permite sa se integreze si adapteze bine la toate felurile de imprejurari ;
- gasirea unei prea timpurii identitati care permite adaptarea in prezent,dar inchide posibilitatea de realizare ale acelei persoane ;
- ramanerea multa vreme intr-o identitate confuza care genereaza fel de fel de schimbari surprinzatoare
- ajungerea la o identitate negativa prin identificarea cu grupuri si persoane deviante

Eu-l fizic ramane in continuare in centrul autocunoasterii, favorizat de armonia dezvoltarii biologice. Este valorizat in contextul relatiilor dintre sexe si de aceea,adolescentii manifesta atitudini active de imbunatatire , fiind atenti la moda,silueta etc.

Pot aparea cu usurinta si complexe de inferioritate care sa-i faca sa fie retrasi, timizi,tacuti,pasivi etc.

Eu-l spiritual – sunt deosebit de interesati de unele calitati cum ar fi nivelul propriu de inteligenta si cultura sau alte caracteristici de personalitate care devin mai importante. Ii nelinistesc lipsurile si defectele si isi intensifica efortul de a le inlatura.

Eu-l social este mai degraba consolidat in cursul acestui stadiu, deoarece exista deja un grup sau grupuri stabile in care adolescentul se integreaza si si-a cucerit un loc si un prestigiu. Ramane totusi sensibil la eventuala indiferenta a grupului de prieteni si a familiei si poate trai mari dezamagiri sau se indarjeste sa le-arate ce poate .

James Marcia a elaborat teoria starilor identitare. El a plecat de la dilema majora a adolescentei – identitate sau confuzie – din teoria lui E. Erikson. Varianta sa pune accent pe doua activitati si anume : autochestionarea (cine sunt ?) si angajarea (ce fac ?). Autochestionarea se poate instala progresiv sau brusc dar poate sa si lipseasca . Ea directioneaza si sustine viitoarele asumari de roluri sau valori.Angajarea este dimensiunea efectiva, practica, de validare interioara (ex. devin student,sofer etc si constat ca mi se potriveste sau nu)

Exista patru stari identitare :

- identitate realizata (persoana traverseaza etapa autochestionarii,concomitent cu angajarea sa ferma,intr-o serie de roluri)
- identitate in moratoriu (autochestionarea exista,angajarea nu)
- identitatea acceptata (adolescentul nu a parcurs,cel putin vizibil,etapa autochestionarii si este deja angajat pe o anumita linie,el a adoptat pur si simplu optiunile mediului sau familial- “dai la contabilitate”)
- identitate difuza (nu sunt prezente nici autochestionarul nici angajarea). Ea poate fi o stare precoce, fie o stare post esec.Ea apare in urma unor angajari discordante cu dorintele sau posibilitatile individuale (sunt student la informatica dar doream la psihologie,iubesc pe cineva care nu ma iubeste etc). Ea poate fi la fel de valoroasa si in caracterizarea dinamicii adolescentei,ca etapa a optiunii si schimbarii.

Adolescenta este astfel,varsta optiunilor majore !

Bibliografie :

- Pregătirea pentru adolescența – James Dobson ;
- Psihologie, clasa a-Xa, Editura Economică - Mihai Golu, Mihaela Pais-Lazarescu ;
- Psihologie, Manual pentru clasa a-Xia - Adrian Neculau (coord.), Lumina Iacob
- Imaginea de sine și personalitate în adolescență – Margareta Modrea ;
- Adolescența și contextul său de dezvoltare – Tinca Cretu